

# MUSÉERNA ÅT FOLKET

En vanlig föreställning är väl att konsthistoria är någonting tråkigt som privilegierat folk använder för att ha någonting att bli doktorer på, varefter de hela livet går och dammar gamla saker som ingen har en aning om eller någonsin får se — eller kanske låter annat folk, vaktmästare och sådana, damma dem åt sig.

En annan vanlig föreställning är väl att t. ex. medeltiden är en ovanligt trist, färglös och innehållslös period, av vilken utom kyrkorna just ingenting annat finns kvar än de gamla tennknappar, hornkammar och skosulor som arkeologerna då och då hittar i jorden.

Strindberg präglade på sin tid uttrycket »knappologi», och det var väl inte utan sitt berättigande på hans tid. Men att båda de ovan refererade föreställningarna är fel — blivit fel, kan man kanske säga — kan man ta professor Lindbloms konsthistoria till vittne på. Den är inte ensamstående i sitt slag. Den är bara en god exponent på vad moderna konsthistoriker och museimän vill, och ett exempel på hur en vetenskap i den allmänna förändringen av tänkesätt och livsinställning funnit medel att förnya sig själv och sitt framställningssätt. Forna dagars konsthistoria var i det väsentliga aristokratisk. Den har nu börjat demokratiseras.

Man kan först och främst tala om en demokratisering av själva begreppet konst. Det innefattar inte längre enbart tavlor, monument, valda föremål från högre ståndsdeltagarna etc. Även ganska ödmjuka bruksföremål hör hit, förutsatt att människans skönhetslängtan haft ett finger med i spelet vid deras utformande. Och från att förut endast ha räknats som efterapningar av finare folks möbler, bonader, sirater, har allmogekonstverken tillerkänts en vidare och självständigare roll. Man stirrar sig inte längre så blind på den påverkningshistoria uppifrån nedåt som eventuellt ligger bakom deras tillkomst.

Konst är skulptur av Sergel. Men konst är också ett stycke nettelduk från låt oss säga Hälsingland. Det är kontentan av denna begreppsskridning. Konst kan vara någonting högt och avlägset, men det kan också vara någonting lågt och nära till hands liggande, någonting som en icke alltför avlägsen anförvant, i bästa fall man själv, gjort med sina händer.

Som en utveckling från ämnet kan påpekas att den moderna, nu skapande konsten har en stor fastän ännu fördold del i denna demokratisering av begreppet. När de franska ku-



Allmogekonst. Målning av Jonas Hertman i Bollnästugan på Skansen.

bisterna i början av seklet började syssla med negerskulpturer betraktades dessa ännu av gemene man som kuriositeter, som man efter behag glömde eller kastade bort såvida man inte hade orsak att behålla dem som souvenirer, och ingen skulle ha fallit på den tanken att tillmätta dem något konstvärde. När professor Lindblom apropå en dopfuntsornering talar om »den grötaktiga, nästan negeraktiga stilen» glömmer han att han kanske delvis har de enkla, ödmjuka, men i sin enkelhet ofta monumentala husgudarna av trä från Västafrika att tacka för att han kan se något skönt även i ganska primitivt tillyxade svenska gubbar! Och att han nu kan lära oss att se något skönt och värdefullt i dem!

Det är emellertid inte bara fråga om en utveckling mot större anspråkslöshet — och man kan säga innerlighet! — i bestämmandet av vad som skall anses vara konst eller inte som det här är fråga om. Den rent tekniska utvecklingen har också haft sitt tungt vägande ord att säga. Muséer och samlingar har länge varit centraliserade till städerna och oåtkomliga för landsbygdens folk, ja, inte ens för städernas befolkning har de haft den grad av åtkomlighet som skulle kunnat göra dem till vad de var ämnade att bli: folkets egendom. Lindbloms arbete är ur denna synpunkt ett av de senare årens många steg i

rätt riktning. Om inte berget vill komma till Mohammed så får Mohammed gå till berget. Det gäller att ge muséerna åt folket.

Den moderna konsthistorien träder en till mötes med huvudvikten lagd på illustreringen. Den använder sig av ett djuptryck med en nästan stereoskopisk verkan, så att man tycker sig ha föremålen framför sig, eller av ett färgtryck som gör att man nästan vill smeka ytan på det avbildade broderiet. För att återknyta till vad som ovan sades om medeltiden, visade anmeldaren för någon tid sedan en av dessa färgreproduktioner för en vän, en konstnär, och hans första reflexion var: »Ja, det är märkvärdigt! Tänk på min tid, då jag gick i skolan, vad man då fick för sig att medeltiden var grå, just grå!» Att glosan »knappologi» ännu för några tiotal år sen var mera gängse än nu har bl. a. sin förklaring i att de förstklassiga illustrationerna reserverades för dyrbara praktverk medan populärare arbeten ännu var grå och suddiga i bild, liksom de länge förblev onödigt högtravande med avseende på texten. Även i det senare avseendet har konsthistorien nämligen lärt av tiden.

Professor Lindbloms framställning är, så vitt jag kan förstå, utmärkt. Jag tror han är mycket långt ifrån att ens känna någon frestelse att då och då klappa den mindre vetande läsaren på manken och be honom känna sig duktig. Han skriver inte »populärt» (i sämre bemärkelse), det finns med andra ord ingenting av den där tantigheten i sättet att meddela sitt kunnande, som ofta är så beklämmande när det gäller historiska eller vetenskapliga framställningar avsedda för en bred läsekrets. Texten är medryckande, ofta rolig, alltid intressant och personlig. Den visar, kan man säga, högaktning för den eventuella läsarens människovärde och uppfattning och är pedagogiskt endast och allenast i kraft av det faktum att dess författare verkligen har saker att lära ut och fått förmågan att göra det utan pekpinne.

Verket, som utkommer på Nordisk Roto-gravryrs förlag, är avsett att omfatta tre delar av vilka två hittills utkommit, den första omfattande tiden från stenåldern till Gustav Vasa, den andra från Gustav Vasa till Gustav III. Den tredje delen av Andreas Lindbloms konsthistoria skall leda framställningen från Gustav III fram till våra dagar. Till varje del finns register, omfattande bl. a. nödiga ord-förklaringar och definitioner av konsthistoriska termer.